

Rozštiepenie európskeho jadra – Siemens opustil francúzsku Arevu kvôli ruskému Rosatomu

Katarína Mózová | 11.04.2009

Začiatkom marca t.r. nemecká spoločnosť Siemens a Ruská federálna agentúra pre jadrovú energiu ROSATOM oznámili podpísanie dohody o vytvorení spoločného podniku (joint ventures), s cieľom „stať sa svetovým lídrom na trhu jadrovej energie“ **(1)**. Táto správa okamžite vyvolala negatívnu reakciu doterajšieho lídra a partnera Siemensu - francúzskej spoločnosti Areva, s ktorou sa Siemens „rozišiel“ len niekoľko týždňov predtým.

Dôvodov, ktoré viedli k rozpadu úspešného európskeho jadrového tandemu, je viacero. Otázka však znie, ako tieto udalosti ovplyvnia situáciu v odvetví, ktoré po útlme boomu biopalív a minuloročných rekordných cenách ropy zažíva svetovú renesanciu, a taktiež nakoľko sú opodstatnené obavy niektorých politikov **(2)** z ohrozenia energetickej sebestačnosti Európy či jadrovej bezpečnosti vo svete.

Z partnerov konkurenti

História nemecko-francúzskej spolupráce v oblasti jadrového priemyslu siaha do roku 1957, keď bolo podpisom druhej rímskej zmluvy založené Európske spoločenstvo pre jadrovú energiu EURATOM. K ešte užšej bilaterálnej spolupráci v tomto sektore založenej na medzivládnych zmluvách pristúpili obe krajiny v roku 1976. Táto spolupráca sa zameriavala najmä na výskum v oblasti bezpečnosti ľahkovodných reaktorov a na vývoj pokročilých reaktorových systémov a techník skladovania jadrového odpadu. Okrem národných výskumných centier oboch krajín sa na

spoločných projektoch podieľali aj veľké priemyselné spoločnosti podnikajúce v sektore – najmä nemecký Siemens. Ten koncom osemdesiatych rokov začal spolupracovať s francúzskou spoločnosťou Framatome na vývoji reaktorov tretej generácie.

Fúziou aktivít oboch spoločností v rokoch 1999-2001 Siemens získal 34 % akcií v novovzniknutej skupine Areva – presnejšie v dcérskej spoločnosti Areva NP zameranej na koncepciu a výrobu reaktorov. Podľa zakladajúcej zmluvy mal byť tento podiel - v súčasnosti odhadovaný na 2 mld. eur - Arevou odkúpený do roku 2012 s tým, že začiatkom každého roka mohla ktorákoľvek zo strán požiadať druhú o jeho odkúpenie.

Nakoľko 34 percentný podiel Siemensu zaručoval iba blokačnú menšinu, ale pritom prakticky iba veľmi obmedzenú možnosť ovplyvniť rozhodovací proces v spoločnom podniku, v priebehu posledných rokov sa Siemens opakovane pokúšal svoj podiel v Areva NP zvýšiť. Pravidelne však narážal na odpor majoritného vlastníka Arevy, ktorým je francúzsky štát. Francúzsky prezident Nicolas Sarkozy sa od svojho nástupu do úradu netajil plánmi na vytvorenie silného čisto národného hráča na trhu jadrových technológií zlúčením Arevy s francúzskym konštruktérom reaktorov Alstomom, ktorého majoritný vlastník stavebno-telekomunikačný koncern Bouygues v súčasnosti disponuje 30%-ným podielom v skupine Areva **(3)**.

Keď si teda v Siemense definitívne uvedomili, že v rámci tohto partnerstva dosiahli svoj limit **(4)**, začali sa obzerať po nových možnostiach rastu.

Spojenectvo s Ruskom ako prirodzená voľba?

Krátko po tom, čo koncom januára Siemens oznámil svoj odchod z Areva NP, dostal jeho generálny riaditeľ Peter Löscher pozvanie do Moskvy. Kremeľ, snažiaci sa vrátiť Rusku štatút lídra jadrového priemyslu, už v roku 2007 konsolidáciou všetkých civilných jadrových spoločností počnúc uránovými baňami, obohacovaním uránovej rudy až po dizajn a výstavbu jadrových elektrární, do jediného subjektu vytvoril štátny podnik Atomenergoprom spadajúci pod štátnu agentúru Rosatom. Ten mal vo svojom sektore dosiahnuť obdobné postavenie ako štátom kontrolovaný plynárenský monopol Gazprom v energetickej oblasti. Rýchly rast Atomenergopromu by mali zo začiatku podporiť štátne zákazky na výstavbu dvoch jadrových elektrární ročne v rámci Ruskej federácie počínajúc rokom 2012, ale samozrejme aj účasť v tendroch na výstavbu elektrární v zámorí **(5)**.

V prospech ruského jadrového priemyslu, ktorého povesť na dlho pošramotila havária elektrárne v Černobyle v 1986, hrajú nielen dlhoročné skúsenosti a jedinečný systém filtrácie uránu, vďaka ktorému ho využívajú o 15 až 20 % efektívnejšie než konkurenti, ale takisto aj jedno z najväčších nálezísk uránu na svete, predstavujúce 7 % svetových zásob.

Ambiciózne plány Kremla v zahraničí samozrejme mohli ohroziť zabehnuté nadnárodné giganty ako Westinghouse Electric, ktorého väčšinovým vlastníkom je japonská Toshiba, GE-Hitachi či už spomínaní ex-partneri Areva a Siemens. Takže keď nespokojný Siemens koncom januára oznámil svoj odchod z Areva NP, pozvánka z Moskvy bola viac než logickým a predvídateľným krokom s cieľom nielen eliminovať jedného z priamych konkurentov, ale zároveň získať na svoju stranu spojenca s kvalitným know-how a výbornou reputáciou. Spojenectvo so Siemensom pre Rosatom znamená zlepšenie kvality a bezpečnosti jeho ponuky generátorov a

turbín a tým aj jeho celkovej konkurencieschopnosti a možností rastu.

Na druhej strane, Ruská federácia pre Siemens predstavuje ideálneho partnera pre ďalší strategický rozvoj. Spoločnosť je v krajine prítomná už vyše 155 rokov a od sedemdesiatych rokov s ruskými podnikmi pracuje na viacerých veľkých projektoch v oblasti infraštruktúry a telekomunikácií **(6)**, plynárenského a ropného priemyslu **(7)**. V rámci najnovšieho projektu pre Ruské železnice má Siemens do roku 2010 dodať desať súprav rýchlovlakov, ktoré by mali cestu medzi Moskvou a Sankt-Peterburgom skrátiť na 3 hodiny a tak konkurovať leteckej doprave. Hodnota kontraktu na dodávku desiatich súprav Velaro RUS a ich technickú údržbu počas 30 rokov predstavuje približne 600 mil. eur **(8)**. Aj vďaka tomu len v roku 2008 objem obchodu medzi Ruskou federáciou a Nemeckou spolkovou republikou vzrástol o viac ako 40% a v súčasnosti predstavuje hodnotu približne 60 mld. USD **(9)**.

Navyše od 90. rokov Siemens a Rosatom už úspešne spolupracovali aj na viacerých projektoch v zahraničí, okrem iného aj na oboch slovenských jadrových elektrárňach, či najnovšie na výstavbe elektrárne v bulharskom Belene, ktorá je mimochodom prvým projektom čisto ruskej technológie realizovaným na území Európskej únie. Táto spolupráca je teda pre Kremľ otázkou prestíže a je dôležitá nielen z ekonomického, ale najmä z politického hľadiska **(10)**. Európska únia síce projekt zdržala o viac ako jeden rok skúmaním bezpečnosti ruskej technológie, ktorá má byť v Belene nainštalovaná, ale nakoniec uznala, že daná technológia zodpovedá európskym štandardom (ktoré sa predsa len trochu líšia od štandardov Medzinárodnej agentúry pre jadrovú energiu IAEA) a vďaka dlhej životnosti predstavuje najvýhodnejšiu alternatívu spomedzi ponuky všetkých firiem, ktoré sa konkurzu zúčastnili.

Uvedený spoločný projekt, na ktorom sa Siemens zúčastní dodávkou kontrolných a monitorovacích systémov, je teda len jeden z ďalších dôvodov na vytvorenie joint ventures Rosatom-Siemens s jasným cieľom: „stať sa svetovým lídrom v jadrovom priemysle“. **(11)** Obe firmy, ktorých spoločný podiel na trhu dnes predstavuje 20 až 25 %, si predsavzali zrealizovať až tretinu všetkých zákaziek na výstavbu atómových elektrární plánovaných vo svete do roku 2030, ktorých hodnota je v súčasnosti odhadovaná na 1 bil. eur, t. j. 400 nových reaktorov. **(12) (13)**. Zamerať sa chcú najmä na strednú a východnú Európu, Áziu, Blízky Východ a severnú Afriku. V rámci Ruskej federácie, kde by do roku 2020 malo byť sprevádzkovaných 20 nových reaktorov, však chce Rosatom podnikáť sám. Definitívna zakladajúca zmluva by mala byť podpísaná koncom apríla, resp. „najneskôr v máji“ a nová spoločnosť by mala byť schopná uzatvárať prvé kontrakty už koncom roku 2009 **(14)**, hoci Siemens ešte nemá vysporiadané svoje vzťahy s Arevou.

Doložka o nekonkurovaní

Nakoľko Siemens s Arevou stále spolupracuje na viacerých zákazkách a svoje zmluvné záväzky mieni dodržať, jeho odchod z Areva NP pravdepodobne nenadobudne definitívnu platnosť pred rokom 2012. Podpisom zakladajúcej zmluvy Areva NP sa však Siemens zaviazal, že po dobu ôsmich rokov od predaja svojho podielu, t. j. do roku 2020, svojmu bývalému partnerovi nevytvorí konkurenciu. Spoločný podnik Siemensu a Rosatomu, ktorý plánuje svojim klientom ponúkať integrovanú paletu služieb od zásobovania palivom až po výstavbu a riadenie chodu elektrární, či modernizáciu už existujúcich projektov, však pre Arevu priamou konkurenciou bude.

Francúzska spoločnosť, plne podporovaná svojou vládou, preto Siemensu pohrozila

žalobou **(15)**. Podľa tlačového vyhlásenia uverejneného na internetovej stránke spoločnosti „Areva upozorňuje, že Siemens má voči nej viacero záväzkov...medzi ktorými osobitne klauzulu o nekonkurovaní!“ Areva informovala Siemens, že „vstupom do spoločného podniku jednoznačne porušuje podmienky zmluvy so všetkými následkami, ktoré z toho vyplývajú.“ **(16)**

Žaloba Arevy sa však môže ukázať ako neopodstatnená, nakoľko Siemens v plánovanom joint ventures právne nebude mať väčšinový podiel. Podiel Rosatomu zodpovedajúci 50 % plus jednej akcii bol pravdepodobne dohodnutý práve ako poisťka proti možným právnym krokom zo strany Arevy. Je len logické, že Areva, ktorej podiel na trhu v súčasnosti predstavuje takmer 25%, sa snaží ubrániť si svoju pozíciu a to najmä v aktuálnom zložitom finančnom kontexte. Spoločnosť už niekoľko rokov žiada francúzsky štát, ktorý je jej 90%-ným vlastníkom, o navýšenie kapitálu. Povinnosť odkúpiť podiel Siemensu len zhoršila finančné vyhliadky spoločnosti, ktorá sa súdi s fínskou spoločnosťou TVO o pokuty vo výške 1,7 mld. eur kvôli meškaniu na stavbe jadrového reaktoru typu EPR v Olkiluoto **(17)**, financuje výstavbu ďalších troch reaktorov (1 vo Francúzsku a 2 v Číne), kontrakty v USA, Veľkej Británii, Indii a najnovšie v Taliansku **(18)**. Len v tomto roku požiadala štát o navýšenie finančných prostriedkov o 2,7 mld. eur **(19)**.

Keďže „zakladateľka“ a súčasná generálna riaditeľka Arevy Anne Lauvergeon sa snaží o zachovanie nezávislosti spoločnosti a teda sa stavia proti plánu francúzskeho prezidenta na jej fúziu s Boygues (Alstomom), štát v prvom rade podniku nariadil uskutočniť úsporné opatrenia, ktoré by mali pokryť takmer pätinu potrebných financií, a predať prebytočný majetok.

Lauvergeon sa teda pokúša nájsť ďalšie riešenia. Z pozície generálnej riaditeľky sa

snaží presadiť partnerstvo s petrochemickými spoločnosťami Technip či Total. Ropný gigant totiž netají svoj záujem preniknúť na trh jadrovej technológie. V súčasnosti vlastní v skupine Areva 1,02 %-ný podiel, a hoci sa nedávno zaujímal o kúpu balíka akcií v energetickej spoločnosti GDF Suez, pravdepodobne nebude proti myšlienke svoj podiel v Areve zvýšiť **(20)**. Ďalšou možnosťou, ktorou sa vedenie Arevy zaoberalo, bol predaj 1 až 5%-ného balíka akcií skupiny investorom zo Spojených arabských emirátov či Saudskej Arábie. Ale hoci sa francúzsky prezident snaží o posilnenie pozície svojej krajiny v regióne Perzského zálivu, predbežné závery týchto rokovaní boli v tichosti zmetené zo stola. Pretože aj keď by takto získané finančné prostriedky pomohli udržať konkurencieschopnosť Arevy a jej postavenie na trhu, nestabilné krajiny regiónu by sa tak prostredníctvom svojho – aj keď malého vplyvu – mohli ľahšie dostať k obohatenému uránu, a k vyspelejšej jadrovej technológii. Nemenej dôležitým dôvodom samozrejme zostávajú osobné vízie a plány prezidenta a jeho dlhoročného blízkeho priateľa Martina Bouyguesa s Arevou **(21)**.

Kto nakoniec odkúpi podiel Siemensu v Areve NP teda momentálne zostáva otáznou. Hoci by sa Francúzi veľmi radi podieľali na rozvoji civilného jadrového programu, o ktorom uvažuje Rada pre spoluprácu v Perzskom zálive, svoje technológie chcú draho predávať a nie sa o ne deliť.

Navyše vo vzťahu k Siemensu radi prízvukujú, že sú to práve oni, kto sa snaží vyspelé jadrové technológie vyvážať výhradne do stabilných demokratických a bezpečných krajín. Na druhej strane však napríklad francúzska spolupráca s Líbyou v tejto oblasti je viac než diskutabilná. Pravdou je, že v minulosti sa energetické a strojárne podniky oboch krajín vo veľkej miere podieľali na výstavbe jadrových elektrární v nestabilných štátoch a regiónoch, akými sú napr. Irán, Líbya či Sýria. Vstupom do spoločného podniku s Rosatomom sa však Siemens zaviazal aj k účasti

na dokončení kontroverznej jadrovej elektrárne v iránskom Búšehri, ktorú v sedemdesiatych rokoch sám projektoval. A Francúzsko, ktoré sa ešte donedávna pýšilo úspešnou bilaterálnou spoluprácou s Nemeckom aj v tejto oblasti, túto kartu raz určite vytiahne.

Z čisto legislatívneho hľadiska však Francúzom napríklad odvolávanie sa na nemecké záväzky v rámci Európskych spoločenstiev veľmi nepomôže. V zakladajúcej zmluve EURATOMu sa totiž k spolupráci zaväzujú členské štáty a nie právnické osoby. Vstup Siemensu do Arevy rovnako ako jeho odchod je teda záležitosťou výhradne zmienených dvoch firiem a jeho partnerstvo s ruským Rosatomom bežnou formou investovania v zahraničí. Fakt, že ide o ruskú firmu, Francúzom prekáža viac z politického a strategického hľadiska. Pravdou je, že nečakali takú rýchlu transformáciu svojho bývalého partnera na priameho konkurenta, hoci nemecko-ruská dohoda sa dala v budúcnosti očakávať.

Keďže vlády oboch krajín odhodlane stoja za svojimi národnými gigantmi, v súčasnosti je jasné iba to, že vyše päťdesiatročná európska spolupráca v jadrovom priemysle a výskume, ktorú zosobňovali práve tieto dve krajiny, bola skôr vzletnou frázzou politikov a že v najbližších rokoch sa medzi nimi začne tvrdý boj o teritória a miliardové kontrakty.

Z hľadiska energetickej politiky EÚ tieto udalosti situáciu výrazne neovplyvnia. Zmienené firmy sú totiž v prvom rade konštruktérmi jadrových zariadení a v distribúcii elektrickej energie podniká iba jedna z divízií Arevy, v ktorej Siemens nemal žiadny vlastnícky podiel. Väčšia konkurencia v rámci európskeho priestoru nanajvýš vytvorí tlak na zvyšovanie kvality technológií a možný pokles ich ceny v rámci tendrov, čo je pre európske krajiny snažiace sa znížiť svoju energetickú závislosť zaujímavé. V

rámci strednej Európy však štáty musia aj naďalej počítať s tým, že ich plány na rozvoj jadrovej energie narazia na úrovni EÚ na odpor Rakúska, čo pravdepodobne výrazne obmedzí ambície dua Siemens-Rosatom v tomto regióne.

Poznámky:

- (1) Peter Loschner, in Bryant, C.: Siemens agrees Russian nuclear joint venture. Financial Times, 4.3.2009. http://www.ft.com/cms/s/6ea0e07a-0849-11de-8a33-0000779fd2ac.dwp_uuid=32b55480-..
- (2) Bezat, J.-M.: L'accord Siemens-Rosatom est „un grave revers“ pour l'Europe. Le Monde, 4.3.2009. <http://www.lemonde.fr/web/0,40-0@2-3234,50-1163376,0.html>
- (3) Acerra, M.: Siemens Aims to Sell Areva Nuclear Stake. GLGroup. <http://www.glgroup.com/News/The-Siemens---Areva-divorce-32393>
- (4) Oficiálna tlačová správa: http://w1.siemens.com/press/pool/de/pressemitteilungen/2009/corporate_communication/2009-q1/axx20090125e.pdf
- (5) Pagnamenta, R.: Russia forms state nuclear giant to compete with overseas rivals. Business Times, 11.12.2007. http://business.timesonline.co.uk/tol/business/industry_sectors/natural_resources/article3031171.ece
- (6) La Russie prête à élargir la coopération avec Siemens. RIA Novosti, 2.4.2008. <http://fr.rian.ru/russia/20080402/102830235>
- (7) Gazprom coopérera avec Siemens dans des projets pétrogaziers. RIA Novosti, 3.4.2008. <http://fr.rian.ru/business/20080403/102921681>
- (8) Chemins de fer: Siemens présente un nouveau train pour la Russie. RIA Novosti, 23.9.2008. <http://fr.rian.ru/business/20080923/117051151>
- (9) Nucléaire civil: la Russie tend la main à Siemens. RIA Novosti, 3.2.2009. <http://fr.rian.ru/world/20090203/119960385>

- (10) Sinitsyna, T.: Nucléaire civil: le chantier de Belene est lancé. RIA Novosti, 23.07.2008. <http://fr.rian.ru/analysis/20080723/114774139>
- (11) Z rozhovoru s generálnym riaditeľom Rosatomu Sergejom Kirienkom in Madelin, T.: Avec Siemens, Rosatom vise un tiers du marché des nouvelles centrales nucléaires. Les échos, 5.3.2009.
- (12) Areva dénonce l'alliance entre Siemens et le russe Rosatom. La Tribune, 4.3.2009. <http://www.latribune.fr/entreprises/industrie/energie-environnement/20090304trib000351..>
- (13) Madelin, T.: Avec Siemens, Rosatom vise un tiers du marché des nouvelles centrales nucléaires. Les échos, 5.3.2009
- (14) Bryant, C.: Siemens agrees Russian nuclear joint venture. Financial Times, 4.3.2009. http://www.ft.com/cms/s/6ea0e07a-0849-11de-8a33-0000779fd2ac.dwp_uuid=32b55480-..
- (15) Holinger, P., Schäfer, D.: Areva threatens Siemens over Russia deal. Financial Times, 4.3.2009. http://www.ft.com/cms/s/de0d71aa-08c4-11de-b8b0-0000779fd2ac.dwp_uuid=c1a1ae5e-...
- (16) Siemens release: Areva asserts its rights. 4.3.2009. http://www.areva.com/servlet/cp_04_03_09-c-PressRelease-cid-1235593430984-en.html
- (17) Bouloc, F.: Areva cherche des financements pour investir 2,7 milliards d euros en 2009. Le Figaro, Journal de Finances. 28.2.2009. <http://www.jdf.com/essentiel/2009/02/28/04003-20090228ARTHBD00048-areva-cherche...>
- (18) Anne Lauvergeon: „L'Etat s'est engagé a nous accompagner“. Le Figaro, 26.2.2009. <http://www.lefigaro.fr/societes/2009/02/26/04015-20090226ARTFIG00331-anne-lauverg...>
- (19) L'État cherche les moyens de renforcer Areva. Le Figaro, 13.3.2009.

<http://www.lefigaro.fr/societes/2009/03/13/04015-20090313ARTFIG00268-l-etat-cherch...>

(20) Bouloc, F.: Siemens veut quitter Areva. Le Figaro, Journal de Finances, 24.1.2009. <http://www.jdf.com/tendance-valeurs/2009/01/24/04010-20090124ARTHBD00133-siemens-veut-quitter-areva.php>

(21) Hollinger, P.: Areva seeks Mideast funding. Financial Times, 11.3.2009. http://www.ft.com/cms/s/5ed5b04e-0e7a-11de-b099-0000779fd2ac.dwp_uuid=c1a1ae5e-